

2.Рибалка О.Я. Оздоровлення суспільства через освіту. Науково-методичне забезпечення спеціальності «Здоров'я людини». Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. – /О.Я.Рибалка,Полтава: Астрая, 2012 – С. 25-28.

3.Рибалка О.Я. Основні напрямки формування культури здоров'я учнівської молоді в шкільних та позашкільних закладах освіти. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Культура здорового способу життя та екологічне виховання як складові змісту позашкільної освіти». – /О.Я.Рибалка,Полтава: ТОВ «Фірма Техсервіс», 2010р. – С. 28-33.

ПРО ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА» В УМОВАХ ХУДОЖНЬОГО ВНЗ

*М.М. Рогожа
Київ, Україна*

Один з відомих педагогів минулого зауважив принагідно, що в педагогіці скільки науки, скільки в ній психології. Ймовірно, що керуючись цим посиланням, у частині вищих навчальних закладів мистецького спрямування, зокрема, таких, де забезпечується підготовка фахівців декоративно-прикладного мистецтва, знайшли за необхідне запропонувати для вивчення такий курс. Йдеться про Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, що знаходиться у столиці України.

Інститут специфічний за своєю спрямованістю на підготовку фахівців сучасного рівня. Водночас, виходячи з сучасного розуміння призначення образотворчого мистецтва, впродовж усього періоду навчання (5,5 років) в ньому забезпечується навчання студентів за спеціальностями й спеціалізаціями: монументально-декоративного живопису (іконопис, вітраж, мозаїка, художня мініатюра, фреска); художнього текстилю (гобелен, батик); художньої вишивки та моделювання костюму (сучасний і театральний костюм); художнього оброблення дерева та декоративної скульптури, а також металу (ювелірна справа, художнє оздоблення зброї). Зрозуміло, що в основу підготовки покладено багатовікову мистецьку традицію української народної творчості як живильне середовище.

Природно, що така палітра спеціалізацій неминує вимагає формування та наступного врахування особливостей світобачення та світосприймання студентами в процесі їх підготовки, наступного трансформування відчутого й засвоєного в образність діяльнісно-зображальної творчої атмосфери. У зв'язку з цим для студентів йде викладання інтегрованого курсу «Психологія та Педагогіка».

Цілком очевидно, що у ході підготовки фахівця-художника переслідується, з погляду психології, триєдине завдання. По-перше, показати на основі досліджень сучасні уявлення про сутність психічних явищ, котрі відбуваються в людській психіці. По-друге, зробити знання про психіку людини професійно застосовними, допомогти сучасному художникові знайти свій автентичний шлях у мистецтві, зокрема, розуміти природу психічного в поведінці людини як об'єкта художнього втілення. По-третє, стимулювати інтелект художника, його допитливість в пізнанні оточуючої дійсності та її наступного відтворення засобами зображального мистецтва, бути вільним «...у психічному, моральному, етичному та духовному самовдосконаленні»[1], оскільки це забезпечує внутрішню свободу та свободу вибору творчості.

Не торкаючись питання про кількісний розподіл годин навчального навантаження на лекційну, семінарську та практичну складові, слід підкреслити принципи наступності та причинної обумовленості при його здійсненні, оскільки це міцно пов'язано з особливостями навчання художнім спеціальностям. Превалюють підходи щодо переважання якісних акцентів у реалізації принципу наступності та взаємозв'язку між теорією та практикою.

Слід підкреслити й те, що інтегрований навчальний курс переслідує також мету дати загальні уявлення про психічні процеси та їх перебіг у корі головного мозку студента – майбутнього митця. Цей курс позбавлений, на нашу думку, пропедевтичності, він скоріше бачиться фундаментальним, позаяк торкається основоположних уявлень про психіку людини та процеси, що в ній відбуваються.

Оскільки вже на першому курсі (на початковому етапі входження студента у зміст спеціалізації) проходить біонічна практика, то початкові уявлення щодо світу живого в природному середовищі існування неминує ґрунтуються на відчуттях, їх якісних характеристиках. До цього слід додати, що специфіка вступу на навчання до вищого навчального закладу в сучасних умовах, окрім результатів зовнішнього незалежного тестування, передбачає вступні випробування з рисунка, живопису та композиції. Окрім можливості абітурієнта довести приймальної комісії свою здатність навчатися, відбувається виявлення здібностей кожного вступника, кореляція їх відповідно до заявленої можливості вибирати з кількох художніх спеціалізацій.

Фактично, уже на цьому етапі входження у фах відбувається, поки-що на інтуїтивному рівні, включення органів чуттів, передача ними відчуттів. Домінуючим виступає зоровий аналізатор, котрий забезпечує превалювання зорових відчуттів: інтегрування простору, середовища, кольору, об'єму,

віддалі, пропорції, співвідношення віддалі та величини, зрештою тривимірності зображуваного об'єкта.

Власне, відбувається процес сприймання, складний і багатоаспектний за своєю природою, зважаючи на те, що абітурієнти, які проходять вступні випробування, – потенційно творчі індивідуальності. Процес сприймання ними об'єкта зображення неминуче підпадає під процес інтерпретації[2]. Неусвідомлена дотепер ідея континуумності простору-часу набирає окреслених ознак завдяки їх матеріалізації, реальному сприйнятті та наступній інтерпретації.

Водночас, у процесах сприйняття беруть якнайактивнішу участь механізми пам'яті. Тут слід зауважити слушність думки І.М. Сеченова про те, що людина без пам'яті (здатності запам'ятовувати та утримувати впродовж відповідного часу) схожа на новонародженого, а також підкреслити матеріальну біохімічну природу механізмів пам'яті[3]. Саме біохімічна природа нервово-психічних процесів у корі головного мозку забезпечує оброблення відчутного, його кодування, а також збереження інформації у відповідних відділах мозку людини.

В контексті уявлень про механізми пам'яті особливий наголос робиться на когнітивній сфері особистості – пізнанні оточуючої дійсності (спочатку на рівні буденно-практичного, потім міфологічного, власне образного). Останнє бачиться особливо важливим, оскільки саме в ньому зароджується художньо-образна форма пізнання, яка в подальшому отримує найбільш повне, найбільш розвинене вираження в художньому зображенні або його інтерпретації[4].

Уява в художньої творчості виносить на поверхню мистецької дії творче використання минулого досвіду студента, сформованого на ґрунті відчуттів та оживленого або інтерпретованого у вигляді образу (зображення образу). Важливо підкреслити той факт, що при прийомі на навчання до ВНЗ йде виявлення творчої особистості з вираженими індивідуальними особливостями, які неминуче мають трансформуватися в індивідуальну своєрідність. Окрім того, у майбутнього художника, як бачиться, сила, яскравість та швидкість формування уявлень залежать від рівня емоційності особистості[5].

Увага, її стійкість істотно впливають на прийоми творчої екстраполяції, творчої уяви: аглютинація, акцентування, гіперболізація, аналогія, типізація, схематизація[6]. Окрім того, увага реалізується через ставлення майбутнього митця до об'єкту, за цим часто видніються особиста зацікавленість завдяки виниклій потребі, мотивації та векторам інтересів, а також інші психохарактеристики особистості.

Оскільки основна спрямованість навчального процесу в інституті діяльнісна, то процес педагогічної взаємодії у тандемі: викладач – студент має характер суб'єкт-об'єктного діалогу (значною мірою буває і навпаки). Психологія мистецької діяльності як специфічний вид взаємодії безпосередньо залежить від поставлених спільних завдань й цілей викладача та студента, їх пізнавально- та діяльнісно-творчої взаємодії, їх взаєморозуміння[7].

До речі, про діяльність. Діяльність у мистецькому середовищі, зокрема, на цьому в ході вивчення інтегрованого курсу робиться особливий акцент, бачиться процесом активної взаємодії суб'єкта творення з об'єктом, відбувається суб'єкт-об'єктний діалог творення, в ході якого суб'єкт задовольняє свої внутрішні потреби, сам акт творення досягає кінцевої мети. Особливий наголос при розгляді цієї теми робиться на свідомому характері акту діяльності творення, оскільки на цьому етапі реалізується цілепокладання як усвідомлена дія[8].

Не менш важливим феноменом художньої творчості митця бачиться його емоційна сфера. Емоції виникають стосовно до ситуації в цілому, її оцінки. Як правило, цей стан відзначається сильними почуттями, і, відповідно, певними формами поведінки. Тому в ході викладання робиться логічний акцент на значенні емоції як пізнавального, мотиваційного та інтеграційного чинників творчості.

Важливою характеристикою особистості майбутнього художника є його здібності, вони бачаться його індивідуально-психологічними особливостями та для цього випадку, як і в цілому для людини, знаходять свій вияв у творчій діяльності. Важливо підкреслити в ході ознайомлення студентів з цією частиною внутрішньої сфери особистості, що основою формування здібностей є задатки, тут вони виступають як вроджені анатомо-фізіологічні особливості нервової системи, мозку, органів почуттів і руху (цілком очевидно, що мають комплексний характер свого виявлення). Важливо підкреслити й те, що для формування творчої особистості превалююче значення мають здібності специфічні. Саме вони формуються й забезпечують розвиток митця у соціальному середовищі, а виділення в окремій особистості явища спеціальних здібностей допоможе зрозуміти механізми досягнення високих результатів у певній області діяльності, зокрема художній[9].

Характер і темперамент майбутнього митця знаходяться у певному взаємозв'язку, оскільки від темпераменту залежать динамічні особливості проявлення характеру. Для людей творчих професій значною мірою виявляється така риса характеру як індивідуалізм, істотно обумовлений множиною факторів внутрішнього особистості та зовнішнього суспільства в цілому та колег зокрема[10].

Звичайно ж, особливості викладання інтегрованого курсу не вичерпуються означеним колом понять і категорій психології, на нашу думку, це лише вступна частина уявлень студентів з царини складного світу суспільного буття. Але означення фундаментальних понять загальної психології

дозволить їх значно краще інтегруватися у соціальну та творчу атмосферу соціуму, більше того, дозволить, на наш погляд, адекватно визначити рівень власної емоційної стабільності.

Після опанування основоположними поняттями та категоріями інтегрованої навчальної дисципліни «Психологія та Педагогіка» студенти вже на четвертому курсі приступають до засвоєння спеціалізованого курсу «Психологія художньої творчості».

Спеціалізований курс «Психологія художньої творчості» має 54 академічних години загального навчального часу. В подальшому вони поділяються на двадцять годин лекцій, десять годин практичних занять і чотири години на узагальнююче обговорення проблематики та формування відповідних уявлень специфічного характеру.

Завершуючи огляд особливостей викладання інтегрованого курсу «Психологія та педагогіка» в умовах художнього вищого навчального закладу, слід відзначити наступне. Специфічним, значною мірою характерним для багатьох випадків засвоєння знань, формування умінь і практичних навичок бачиться переважання емоційної сфери особистості, особливостей її світобачення, сприймання та відтворення.

Водночас, аналіз досвіду організації навчального процесу з викладання інтегрованого курсу «Психологія та Педагогіка» показує неоднорідність навчального інтересу, що також є, на нашу думку, додатковим підтвердженням тези про переважання емоційної сфери особистості, обумовленої специфічною обдарованістю студентів. Її основу складають ті нервово-психічні процеси, які забезпечують чуттєве сприймання оточуючої дійсності та ґрунтуються на механізмах пам'яті.

Література

1. Дубравська Д.М. Основи психології: Навч. посібник / Д.М. Дубравська. – Львів: Світ, 2001. – 280 с.
2. Голембовська Л.С. Декоративні інтерпретації академічних завдань з живопису / Л.С. Голембовська // Вісник ХДАДМ. – Харків. – 2011. – Вип. №3. – С. 100-105.
3. Сеченов И.М. Автобиографические записки / И.М. Сеченов. – М.: Изд-во АН СССР, 1945. – 175 с.: 3 отд. л. ил., 3 отд. л. порт.
4. Москатова А. К. Когнитивность как основа профессионального мастерства психолога / А.К. Москатова // Вестник Академии знаний. – Краснодар. – 2012. – № 2. – С. 41—49.
5. Антонов А.В. Психология избирательского творчества / А.В. Антонов. – К.: Вища школа, 1978. – 168 с.
6. Добрынин Н.Ф. Произвольное и послепроизвольное внимание / Н.Ф. Добрынин // Уч. зап. МГПИ им. Потёмкина. – Москва. – 1958. – Т. 62. – Вып. 3.
7. Петровський А.В. Особистість. Діяльність. Колектив / А.В. Петровский. – М.: Политиздат, 1982. – 255 с.
8. Подолец В.В. Самоорганизация, деятельность и проблемы человека / В.В. Подолец. Новое понимание философии: проблемы и перспективы. – М.: Изд-во РАН, 1993. – С. 116–118.
9. Беляев, И.А. Способности и потребности как континуум системных свойств человеческой целостности / И.А. Беляев // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2009. – № 1 (95). Январь. – С. 9-13.
10. А. Михайлов. Из истории характера / А.В. Михайлов. [Человек и культура: Индивидуальность в истории культуры]. — М.: Наука, 1990. – С. 43—72.

УПРАВЛІНСЬКІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

*Т.Є. Рожнова
Житомир, Україна*

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в Україні здійснюються кроки щодо забезпечення прискореного, випереджального інноваційного розвитку освіти, а також створюються умови для самоствердження і самореалізації особистості упродовж усього життя.

Водночас стан справ у галузі освіти, темпи та змістовність перетворень не задовольняють потреби особистості, держави та суспільства. Однією з проблем, яка ще не розкрита в теоретичному та організаційно-методичному плані, є здійснення управління навчальним закладом на засадах інноваційних технологій. Значущість цієї проблеми підвищується у зв'язку з соціально-економічними змінами в країні. Перехід до постіндустріального суспільства неможливий без всебічного заохочення творчості, самостійності та ініціативи працівника, перед яким відкриваються перспективи високоефективної трудової діяльності в різних галузях суспільного виробництва.

Йдеться про необхідність посилення вимог до професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів, підвищення їхнього загальноосвітнього рівня. Випускники ВНЗ мають бути підприємливими, конкурентоспроможними працівниками з високим рівнем кваліфікації, професійної компетентності, мобільності, здатності до швидкої адаптації в сучасних умовах.